

RIIGIKOGU KANTSELEI
ÕIGUS- JA
ANALÜÜSIOSAKOND

Elle Kaur

Teie: 11.02.2013

Meie: 13.02.2013 nr 002.1

Jahiseaduse eelnõu (351 SE) § 19 lg 2 p 2 probleemidest

Arvamus

Küsimused:

1) kas jahipiirkonna kasutusõiguse loa kehtetuks tunnistamise alus – maaomanikud, kellele kuulub 2/3 jahipiirkonna pindalast, on esitanud ühise taotluse kasutusõiguse loa kehtetuks tunnistamiseks – on õiguspärane? Kas ei teki „varanduslikku tsensust“?

2) kas see alus oleks õiguspärane, kui taotluse esitajaid ei arvestataks neile kuuluva maa pindala, vaid maaomanike arvu järgi?

Põhiseaduse § 12 kohaselt on kõik seaduse ees võrdsed (üldine võrdsuspõhiõigus). Muuhulgas ei tohi kedagi diskrimineerida varalise seisundi ega muude asjaolude tõttu. Üldise võrdsuspõhiõiguse kaitseala hõlmab kõiki eluvaldkondi ja selle sisu on kokku võetav korduvalt Riigikohtu poolt sõnastatud reeglisse: võrdseid tuleb kohelda võrdselt ja ebavõrdseid ebavõrdselt (vt nt RKÜKo 3.01.2008, 3-3-1-101-06, p.20). Sarnases olukorras olevate isikute erinev kohtlemine on märk võrdsuspõhiõiguse rikkumisest. Riive tuvastamiseks tuleks kõigepealt leida (vähemalt) kaks gruppi, keda koheldakse ebavõrdselt.

Mõlema kaasuse puhul on võrdluse all isikud, kellele kuulub jahipiirkonnas maad – ükski maaomanik ei ole välistatud, kõigil on „hää“. Hääle arv ja hääle kaal oleks aga erinev erinev.

1) Esimese kaasuse puhul annab maatüki või maatükkide pindala maaomanikule suurema võimaluse mõjutada jahipiirkonna kasutaja väljavahetamiseks võrreldes selle maaomanikuga, kellele kuulub vähem maad. Ehkki on väga ebatõenäoline, et ühele maaomanikule kuuluks 2/3 kogu jahipiirkonna pindalast ja nimetatud pindalale vastava maaomanike arvu kokkusaamiseks läheb vaja ka väiksemate (või suuremate) maaomanike nõusolekut, on

väikeomanike tahteavaldusel väiksem mõju. Võrreldavad grupid oleksid sellisel juhul jahipiirkonnas maad omavad isikud.

Võrdsuspõhiõiguse rikkumiseks ei saa aga automaatselt pidada olukorda, kus suurem omand annab suuremad õigused omandiga seonduvate küsimuste otsustamisel. Tüüpiliseks näiteks saab tuua äriühingud, kus nt osade või aktsiate summaarne nimiväärtus annab omanikule suurema õiguse osanike või aktsionäride koosoleku pädevusse antud küsimuste lahendamisel. Äriseadustik näeb ette siiski mitmeid erandeid erinevate aktsialiikide lõikes või põhikirjas ettenähtud juhtudel. Nt ÄS § 157 lg 2: „(2) Osanikule makstakse osa kasumist (dividend) võrdeliselt tema osa nimiväärtusega, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti.“ Nimetatud sätte puhul ei ole tõstatatud õiguspärasuse küsimust, sest selle õiguspärasus tundub iseenesestmõistetav, see tundub õiglane. Võib öelda, et laias laastus on osaühingu osa nimiväärtus võrreldav pindalaühikuga jahipiirkonnas antud kontekstis – rohkem panustanud isikul on proportsionaalselt rohkem õigusi oma omandi kasutamisega seonduvates küsimustes.

Paralleel „varandusliku tsensusega“ võib tekkida seetõttu, et korduvalt on rõhutatud varandusliku tsensuse lubamatust valimistel – nii Riigikogu kui omavalitsuste valimistel. Vastavalt PS § 60 lõikeke 1 ja § 156 lõikele 1 peavad need valimised olema ühetaolised. Üldine võrdsuspõhiõigus (PS §12) on aga piiratud, st ebavõrdne kohtlemine on lubatud, kui selle õigustamiseks on mõistlik ja asjakohane põhjus – iga põhjus, mis ei ole põhiseadusega vastuolus (RKÜKo 7.06.2011, 3-4-1-12-10, p. 31). Ühetaolisuse nõue ei ole siin selgelt sõnastatud ega absoluutne. Kui jahipiirkonna kasutaja tagasikutsumisel tekib rohkem maad omaval isikul suurem mõju, siis võiks selleks mõistlikuks põhjuseks olla asjaolu, et suurema pindala omanikku puudutab jahipidamine enamasti rohkem kui väiksema pindala omanikku (kvantitatiivses mõttes). Samas ei pruugi see minu pakutud oletus (ainu)õige olla, sest eelnõu seletuskiri ei sõnasta üldse mingit põhjendust ja ma ei saa pidada end asjatundjaks jahipiirkonna kasutaja ning maaomanike vahelistes suhetes. Aga põhimõtteliselt on taolisel alusel (pindala) jahipiirkonna kasutaja vahetamine lubatud, kui selleks on arusaadav ja mõistlik põhjus.

2) Kui jahipiirkonna kasutaja tagasikutsumisel lähtutaks kinnistu omanike arvust või kinnistute arvust, kehtib põhimõtteliselt kõik eelmise kaasuse kohta öeldu: mõistliku ja põhiseadusega mitte vastuolus oleva põhjenduse puhul on lubatud võrdsuspõhimõttest kõrvalekaldumine. Näiteks sarnasest kehtivast õigusnormist on korteriühistuseaduse § 11:

„§ 11. Häälõiguse piiramine

(1) Korteriühistu liikmete üldkoosolekul annab iga korteriomand ühe hääle, kui korteriühistu põhikirjas ei sätestata teisiti.

(2) Sõltumata talle kuuluvate korteriomandite arvust, ei ole korteriühistu liikmeks oleval juriidilisel isikul korteriühistu liikmete üldkoosolekul osalemisel rohkem kui pooli häältest, kui korteriühistu põhikirjas ei sätestata teisiti.“

Mõlemas lõikes ei ole kaalu korteriomandi suurusel, küll aga nende hulgal. On siiski selge, et kui ühele omanikule kuulub rohkem kortereid, tekib nende hulga suurenemisel mingisugune seos ka isikule kuuluva elamispinna kogusuuruse ja häälte arvu vahel, aga üldjuhul (ühe korteriomandi puhul) ei ole suurema korteri omanikul rohkem õigusi kui väiksema korteri omanikul.

Veelgi reljeefsem säte on korteriomandiseaduse § 19 lõike 1 esimeses lauses, mis reguleerib korteriomandite valitsemist olukorras, kus ühistut ei ole moodustatud ja valitsemine toimub omanike ühisuse kaudu:

„§ 19. Üldkoosoleku otsus

(1) Igal korteriomanikul on talle kuuluvate korteriomandite arvust sõltumata üks hääl.“

Ma ei hakka siinkohal tuvastama, mis põhjusel on korteriühistu ja korteriühisuse puhul otsustatud anda korteriomaniku häälele erinev kaal sõltuvalt talle kuuluvate korteriomandite hulgast, aga see näide ilmestab jahiseaduse eelnõu § 19 lg 2 p-s 2 sätestatud juhtumit ja kinnitab, et ka jahipiirkonna tagasikutsumise korraldust on võimalik läbi viia mitmel erineval alusel. Iga aluse puhul tekib mingisugune ebavõrdsus, mis on aga lubatav, kui selleks on olemas mõistlik põhjus.

Põhjuste leidmine ühe või teise variandi kasuks ei nõua niivõrd juriidilisi teadmisi, kuivõrd just konkreetse valdkonna tundmist. Soovitan kaaluda – et küsimuse esitamisel oleks võimalik koheselt vastata – kas pindala-põhise aluse toetuseks on veel mingeid argumente lisaks minu pakutule (suurema maavalduse omanikul on jahipidamisega oma maadel üldjuhul rohkem tegemist).

3) Soovitan eelnõu § 19 lõike 2 punktis 2 lisada numbrite „2/3“ ette sõna „vähemalt“, et ei tekiks kiusatust tõlgendada nõutava pindala suuruseks ruutsentimeetri pealt kahte kolmandikku jahipiirkonna kogupindalast.

Püüdes välja selgitada, kas 2/3 pindala kriteeriumi alandamine rohkem kui 50% pindala peale tooks kaasa väikeomaniku tahte mõju kasvu, tuleb vastata pigem eitavalt. Samas näib see kriteerium ikkagi arusaamatult kõrge, sest ei võimalda pindala lihtenamise puhul tahet maksma panna.

Eelnõu seletuskirjas on 2/3 jahipiirkonna pindala kriteeriumi põhjendatud nii: „2/3 kriteerium on valitud seetõttu, et väljenduks enamuse tahe. Kõigi maaomanike omavahelise kokkuleppe saavutamine on praktikas vähetõenäoline ning teisalt oleks ka nt 51% kriteeriumi sätestamine liigselt ebapüsiv, kuna mõne maaomaniku loobumine võimaldab teistel koheselt algetada uuesti jahipiirkonna kasutaja väljavahetamise.“

Silver Sära

nõunik